

PISA 2020

TÜRKİYE

Eğitim İş

www.egitimis.org.tr

PISA 2022 TÜRKİYE

Türkiye'deki öğrencilerin bilimsel yeterliliklerini ölçmek ve uluslararası düzeydeki durumunu görerek eksiklerini belirlemek adına OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) tarafından üç yıllık arayla yapılan PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) sonuçları 2022 yılı için açıklanmıştır.

PISA, 15 yaş grubundaki öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri değerlendirmenin yanında öğrencilerin eğitim kurumlarına duydukları güven ve aidiyet hissini ölçmek için anket çalışması da yapmaktadır. Bu uygulama ile öğrencilerin bilgi ve beceri anlamındaki başarısının temelde eğitim kurumlarına duydukları güven ve aidiyet ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir.

PISA 2022 araştırması, okuma ve fenin yan alanı, yaratıcı düşünmenin ise yenilikçi değerlendirme alanı olan matematiğe odaklanmıştır; Türkiye **yaratıcı düşünme değerlendirmesine** katılmamıştır.

2022'de değerlendirmeye yaklaşık **690.000** öğrenci katılmıştır; bu sayı, katılımcı **81** ülkede bulunan okullardaki 15 yaş grubundan yaklaşık **29 milyon öğrenciyi** temsil etmektedir.

*Türkiye'de **196** okulda **7250 öğrenci** matematik, okuma veya fen alanlarındaki değerlendirmeyi tamamlamıştır; bu sayı 15 yaş grubunda bulunan yaklaşık 933.400 öğrenciyi temsil etmektedir (2018 yılında **186** okuldaki **6890 öğrenci** katılım sağlamıştır).*

Programda değerlendirme öğrencilerin her biri bir konuya ayrılmış iki saat süren sınavlara girmesi, farklı öğrencilere farklı test soruları ve farklı konu kombinasyonlarının verilmesiyle yapılmıştır (örneğin matematik ve ardından okuma veya fen bilimleri ve ardından matematik vb.). Test maddeleri çoktan seçmeli soruların bir karışımı olarak hazırlanmıştır.

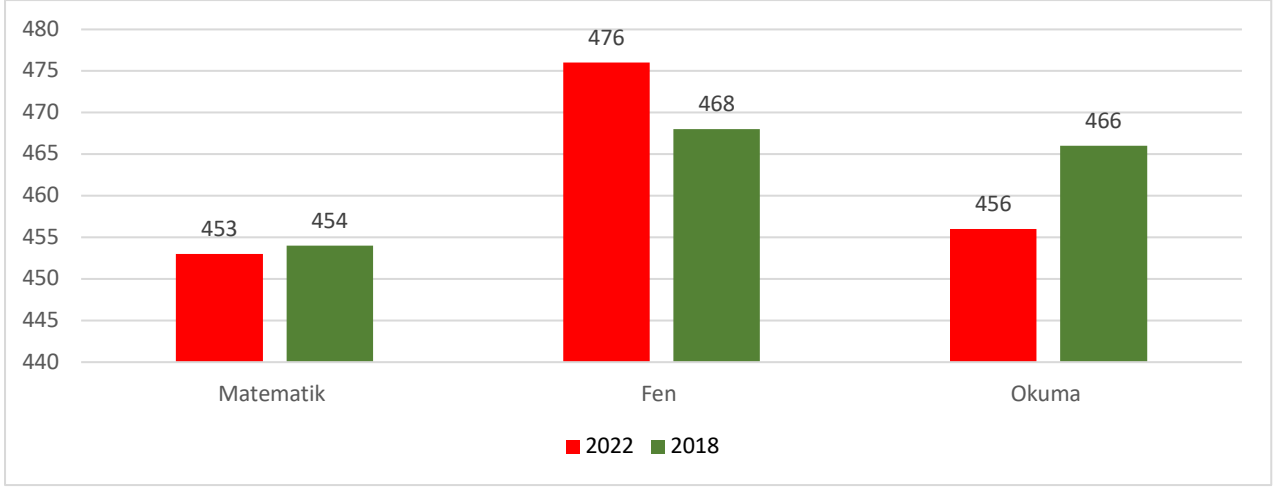
Öğrencilerin kendi yanıtlarını oluşturmalarını gerektiren sorular için yaklaşık 35 dakika süren bir arka plan anketi uygulanmıştır. Ankette öğrencilerin kendileri, tutumları, eğilimleri, evleri, okulları ve öğrenme deneyimleri hakkında sorulara cevaplar aranmıştır.

RAPOR SONUÇLARI

2022 yılı PISA bilgi beceri sonuçlarına göre Türkiye, matematik ve fen alanlarında 2018 ile hemen hemen aynı olurken, okuma becerisinde 2018 yılına göre **önemli bir azalış göstermiş** ve önceki yıllarda olduğu gibi üç alanda da OECD ortalamasının gerisinde kalmıştır.

2022 yılında 2018 yılına göre en yüksek puana sahip %10'da yer alan öğrenciler ile en düşük puana sahip %10'da yer alan öğrenciler arasındaki fark matematik ve okuma becerisinde değişmezken fen alanında artmıştır. Matematik alanında puanlama en zayıf öğrenciler ile en başarılı öğrenciler için 2018'deki seviyelere benzer gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin 2018 ve 2022 yıllarına ait PISA puanları

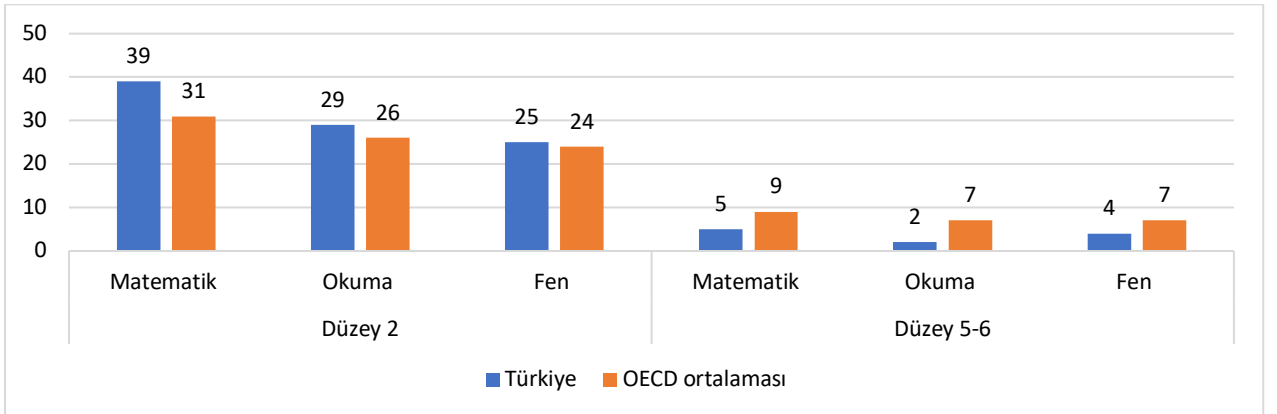
Kaynak: OECD sitesinden edinilen veriler ile tarafımızca oluşturulmuştur.

Grafikte de görüldüğü üzere 2018 yılına göre Türkiye, 2022 yılında matematik ve okuma becerisinde gerileme söz konusudur.

- ✓ Matematik performansına göre Türkiye **OECD ülkeleri arasında 32.** katılım sağlayan tüm ülkeler arasında ise **39.** sırada yer almıştır.
- ✓ Fen alanında Türkiye **OECD ülkeleri arasında 29.** olurken tüm katılımcı ülkeler arasında **34.** 'dür.
- ✓ Okuma becerisinde ise Türkiye **OECD ülkeleri arasında 30.** olurken tüm katılımcı ülkeler arasında **36.** 'dır.

2018 yılına göre 2022 yılında matematik alanında hemen hemen aynı puanın geçerli olmasının yanında okuma becerisinde yaşanan düşüş dikkat çekicidir. Ayrıca Türkiye 38 OECD ülkesi arasında üç alanda da son sıralarda yer almıştır.

Matematik, okuma ve fen bilimlerinde en iyi performans gösterenler ve düşük performans gösteren öğrenciler

Kaynak: OECD PISA 2022 verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

En düşük başarı düzeyi olarak tanımlanan düzey 2'de Türkiye, matematik, okuma becerisi ve fen olmak üzere üç alanda da OECD ortalamasının üstünde yer alırken en yüksek başarı düzeyi olarak tanımlanan düzey 5 ve üstünde OECD ortalamasının altında kalmıştır. Bu durum, Türkiye'de yeterlilik düzeyi açısından önemli ölçüde geride kaldığını, en yüksek performans gösteren öğrencilerimizin OECD ortalamasının altında kalması buna karşın düşük düzeyde performans gösteren öğrencilerin ortalamasının üstünde olması ***eğitim sisteminin sıkıntılarına işaret eden temel bir göstergedir.***

Matematik alanında en yüksek seviyede yani beşinci ve altıncı seviyede başarı gösteren öğrenci oranı %5 olmuş ve bu seviyede de OECD ortalamasının altında yer almıştır (OECD ortalaması %9). Beşinci ve altıncı yeterlilik düzeyinde bulunan öğrenciler karmaşık durumların matematiksel ifadesi, çözümlemesi ve yorumlamasında başarı gösterebilmektedir. 2022 PISA değerlendirmesine katılan 81 ülkenin sadece 16'sında öğrencilerin %10'dan fazlası en yüksek seviye olan beşinci ve altıncı düzeylere çıkabilmiştir. Görüldüğü üzere ***Türkiye bu ülkeler arasında değildir.***

Okuma alanında en yüksek seviyede yani beşinci düzeyde bulunan öğrencilerin oranı %2 olmuştur (OECD ortalaması %7). Uzun metinleri okuyup anlayabilen soyut kavramları mantıksal çerçevede anlamlandırabilen öğrenciyi tanımlayan bu seviyede Türkiye OECD ortalamasının önemli ölçüde altında kalmıştır.

Fen alanında Türkiye'deki öğrencilerin %4'ü beşinci veya üstü seviyede başarı göstermiştir (OECD ortalaması: %7). Bu öğrenciler, bilime ilişkin bilgilerini, alışılmadık olanlar da dahil olmak üzere çok çeşitli durumlara yaratıcı ve özerk bir şekilde uygulayabilmektedirler.

Sonuçta Türkiye'de üç alanda da en yüksek seviyede başarı gösteren öğrenciler, OECD ortalamasının önemli ölçüde altında kalmıştır.

Bilgi beceri olarak belirlenen bölümde Covid-19 salgını nedeniyle bir yıl geç yapılan PISA'ya göre Türkiye'de kayda değer bir iyileşme görülemediği gibi okuma becerisinde önceki yıllara göre gerileme yaşanmış, en düşük düzey başarıya sahip öğrenciler konusunda OECD ortalamasını geçen Türkiye'de en yüksek düzey başarıya sahip öğrenciler konusunda üç alanda da OECD ortalamasının önemli ölçüde gerisinde kalmıştır. Sonuçta bilgi beceri ölçümünde Türkiye'nin karnesine bakıldığında eğitim politikalarının yetersiz ya da yanlış olduğu sonucuna varılmaktadır. Eğitim alanında reform niteliğinde düzenlemeler yapılması şarttır.

Bilgi beceri ölçümü önemlidir ancak üç alanda sağlanması beklenen başarı sadece okulda verilen eğitimin niteliğine bağlı değildir. Onun dışında öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu, okullara olan güven ve aidiyet hissi, yaşam memnuniyet ve okul disiplini de aynı şekilde başarının durumunu etkilemektedir.

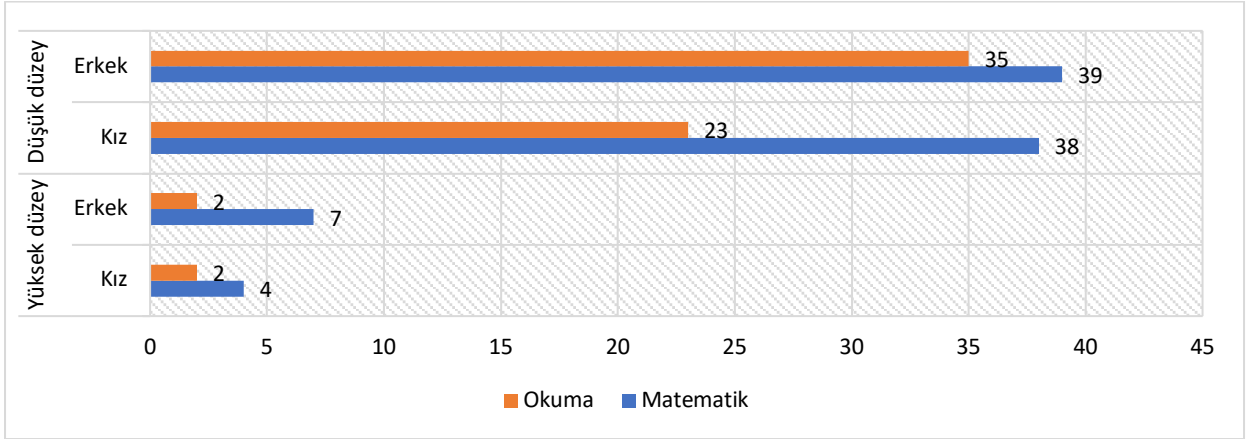
Sosyo-ekonomik ayrımlar

PISA ekonomik, sosyal ve kültürel statü endeksine bakarak sınava katılan tüm öğrencilerin sosyo-ekonomik olanaklarına göre avantajlı ya da dezavantajlı olabileceğini ortaya koymaktadır. Buna göre 2022 yılında Türkiye’de bulunan öğrencilerin %33’ünün sosyo-ekonomik ölçeğin en alt diliminde yer aldığını yani bu öğrencilerin dezavantajlı grupta bulduklarını ortaya koymaktadır. Türkiye’de sosyo-ekonomik açıdan avantajlı öğrenciler, dezavantajlı öğrencileri matematikte 82 puan geride bırakmıştır.

Performansta Cinsiyet Farklılıkları

Türkiye’de cinsiyet ayrımına göre matematik, fen ve okuma becerisinde yapılan değerlendirmede kızlar, okuma alanında erkeklere göre 25 puan farkla daha yüksek bir performans sergilerken matematikte erkekler ile benzer seviyede başarı göstermiştir.

Cinsiyete göre Türkiye’de matematik ve okuma becerisinde başarı düzeyleri

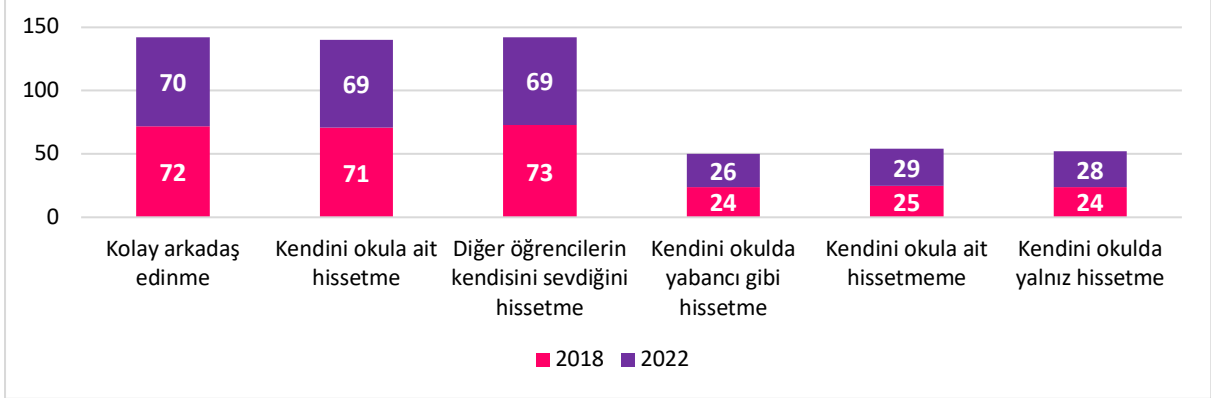
Kaynak: OECD PISA 2022 verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Türkiye’de matematik alanında erkeklerde ve kızlarda düşük performans gösterenlerin oranı birbirine yakın gerçekleşmiş ancak okumada erkeklerin düşük düzeydeki payı daha fazla olmuştur.

En iyi performans gösterenlerin oranına bakıldığında matematik alanında erkeklerin payı %7, kızların payı %4 oranında gerçekleşmiştir. Yani erkekler matematikte en iyi performansa sahip olma oranında kızlardan daha ön planda olmuştur. Okumada ise hem kız hem erkekler için oran %2 olarak gerçekleşmiştir.

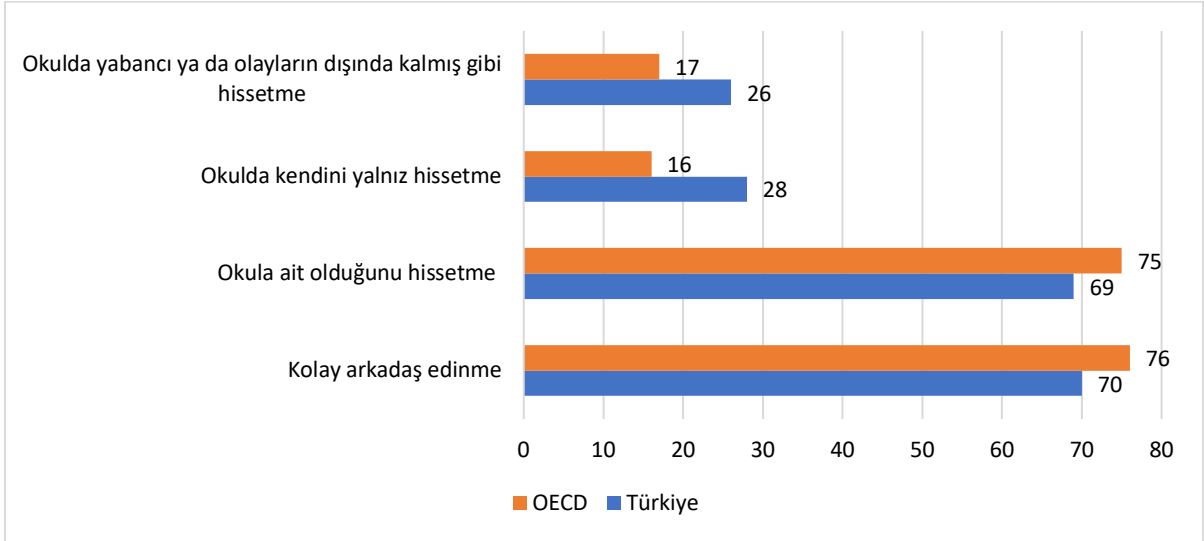
Türkiye'de okul hayatı

Öğrencilerin okula aidiyet duygusu ve yaşam memnuniyeti

Kaynak: OECD PISA 2022 verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Türkiye’de 2018 yılına göre 2022 yılında öğrencilerin kolay arkadaş edinme, kendini okula ait hissetme ve diğer öğrencilerin kendisini sevdiğini hissetme oranlarında azalma olduğu görülmüştür. Buna karşılık kendini okulda yabancı hissetme, kendini okula ait hissetmeme ve kendini okulda yalnız hissetme oranları 2018 yılına göre **artış göstermiştir**.

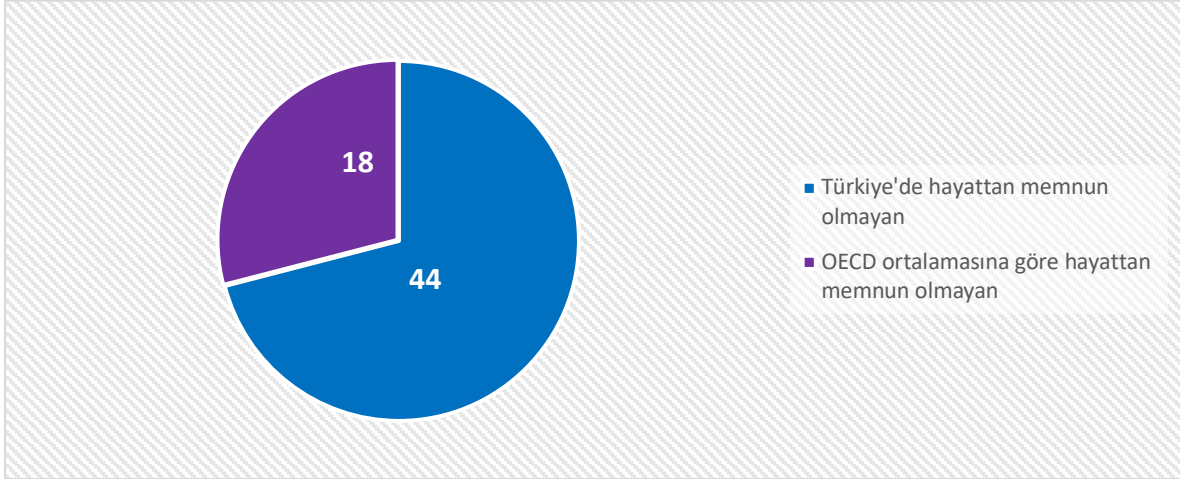

Kaynak: OECD PISA 2022 verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

2022 yılında okula aidiyet durumlarının OECD ortalaması ile karşılaştırılmasında Türkiye’deki öğrencilerin kendini okula ait hissetme ve kolay arkadaş edinme konularında OECD’nin gerisinde kaldığı, okulda yabancı ve dışlanmış hissetme ya da okulda kendini yalnız hissetme konularında OECD ortalamasının üstünde bir orana sahip olduğu görülmüştür.

OECD ile ya da önceki (2018) raporla kıyaslandığında öğrencilerin Türkiye’de kendilerini okula ait hissetmek ya da güvende hissetmek konusunda yaşadığı eksikliğin bilgi beceri konusunda başarısızlığı ortaya çıkarması kaçınılmazdır.

2022 yılında hayattan memnun olmayan öğrencilerin oranı

Kaynak: OECD PISA 2022 verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Türkiye’deki öğrencilerin %44’ü hayattan memnun olmadığını ifade ederken OECD ortalamasında bu oran %18 olmuştur.

Matematik derslerinde destek ve disiplin

	TÜRKİYE-2022	OECD ORTALAMASI-2022
Matematik dersinde öğretmenin her öğrenci ile ilgilenmesi	%58	%63
Öğretmenin öğrencinin ihtiyacı durumunda ekstra yardım sunması	%56	%70

Kaynak: OECD PISA 2022 verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

2022 yılında Türkiye’de okullarda matematik derslerinde öğrencinin ihtiyacı olması halinde ya da bunun dışında her öğrenci ile ayrıca ilgilenme durumuna göre OECD ortalamasının önemli ölçüde geride kaldığı görülmektedir.

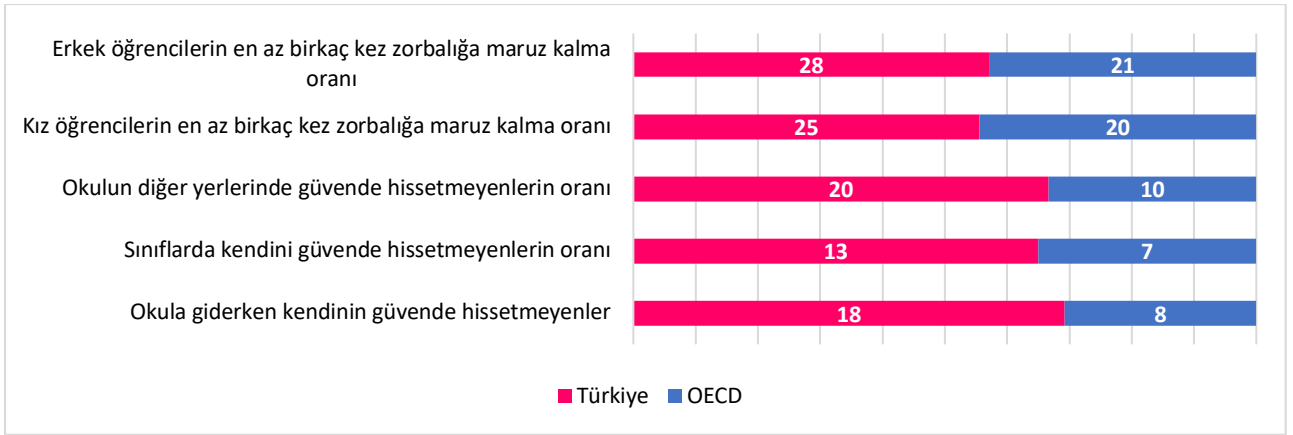
Genel olarak matematik becerisinde düşük başarı gösteren Türkiye’nin matematik derslerinde destek ve disiplin konusunda OECD ortalamasının ciddi anlamda gerisinde kalmış olması sorunun çözüme kavuşmama nedeni olarak görülebilmektedir. 2018 yılına göre 2022 yılında yaklaşık puan ile matematikte benzer devam edilmesini açıklar niteliktedir.

Matematik alanında yaşanan düşük başarının tek nedeni öğretmenlerin yetersiz ilgisi değildir. Bunun yanında öğrencilerin matematik becerisine yönelik eğitim aldıkları ortamın disiplini de ayrıca önem arz

etmektedir. Öğrencilerin **%42'si** derslerin çoğunda ya da tamamında iyi çalışmadıklarını belirtmiştir (**OECD ortalaması %23'tür**).

Okul ve Çevresinde Güvende Hissetmek

PISA 2022 verileri, eğitim kurumuna karşı aidiyet duygusunun geliştiği eğitim sistemlerinde öğrencilerin kendilerini daha güvende hissettiklerini ve okuldaki zorbalığa ve diğer risklere daha az maruz kaldıklarını göstermektedir. Buna göre Türkiye'de kendini okula ait hissetme ve hayattan memnuniyet konusunda görülen negatif durum öğrencilerin kendilerini güvende hissetmesine de engel oluşturmaktadır.

Öğrencilerin okullarda ya da okula giderken kendilerini güvende hissetme oranları 2022 yılında Türkiye'de OECD ülkelerinin altında kalmıştır. Yani öğrenciler okul içinde sınıf içinde ve okula giderken kendini güvende hissetmemektedir.

Ayrıca okullarda zorbalığa maruz kalan kız ve erkek öğrencilerin oranları da OECD ortalamasının üstündedir.

PISA,2022 raporunda da yer verildiği üzere okula aidiyet konusunda sorun yaşayan öğrencilerin kendilerini güvende hissetmeleri de zorlaşmaktadır. Türkiye için bu durum tutarlıdır. Yani hem öğrenciler kendilerini okula ait hissetme konusunda hem de okul ve çevresinde güven sorunu yaşamak konusunda negatif görünüm sergilemektedir.

Covid-19 Salgını Nedeniyle Okulların Kapanması Sırasında Öğrenme

2021 yılı için açıklanması beklenen PISA sonuçları Covid-19 salgını nedeniyle ertelenmiş ve salgın döneminde yaşanan pandemi sürecinin eğitime olan etkileri de ayrıca değerlendirilmiştir.

- ✓ Türkiye'de öğrencilerin **%61'i** okul binalarının COVID-19 nedeniyle üç aydan fazla süreyle kapalı olduğunu bildirilmiştir (**OECD ortalamasında bu oran %51**). Okulların kapanma süresi fazla olan yerlerde öğrencilerin aidiyet duygusu daha az gelişmiştir.

- ✓ Uzaktan öğrenme sırasında, Türkiye'deki öğrencilerin **%32'si** haftada en az bir kez okul ödevlerini anlamada, **%32'si** ise okul ödevlerinde kendilerine yardımcı olabilecek birini bulmada sorun yaşamaktadır (**OECD ortalamaları: %34 ve %24**). Performansın yüksek kaldığı ve öğrencilerin aidiyet duygusunun geliştiği eğitim sistemlerinde uzaktan öğrenmede daha az öğrenci sorunla karşılaşmıştır.

Öğrencilerin Okul Hayatı Boyunca Nasıl İlerlediği

2022 yılında PISA sınavına girdiğinde Türkiye'deki 15 yaşındaki öğrencilerin %94'ü 10. sınıfa kayıtlıdır. Türkiye'de **%76'sı** okul öncesi eğitime bir yıl veya daha uzun süredir devam ettiğini **bildirmiştir (OECD ortalaması: %94)**.

OECD ülkeleri genelinde ortalama olarak, okul öncesi eğitime bir yıl veya daha uzun süre devam eden öğrenciler, 15 yaşında, sosyoekonomik faktörler hesaba katıldığında bile, hiç katılmamış veya bir yıldan az bir süre devam eden öğrencilere göre matematikte daha yüksek puan aldılar.

Okul Özerkliği

Türkiye'de öğrencilerin **%49'u**, hangi öğrenme materyallerinin kullanılacağını seçme konusunda asıl sorumluluğun öğretmenlere ait olduğu bir okula kayıtlıdır (**OECD ortalaması: %76**). Yüksek performanslı okul sistemlerinin çoğu, bu sorumlulukları öğretmenlere emanet etme eğilimindedir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

En son 2018 yılında yapılan PISA değerlendirmesinin ardından Covid -19 salgını nedeniyle dört yıl sonra yapılan PISA 2022 açıklanmıştır.

Aradan geçen dört yıllık sürece rağmen Türkiye'de bulunan 15 yaşındaki öğrencilerin okuma becerisinde ve matematik alanındaki performansında düşüş yaşanmıştır. Bu durum dört yıl gibi uzun bir sürede daha ileriye gitmesi gereken Türkiye'nin gerileme yaşadığını ortaya koymaktadır. 2018 yılında 79 ülke arasında yapılan 2022 yılında ise bu sayının 81'e çıktığı PISA'da Türkiye, üç alanda da OECD ortalamasının gerisinde kalmaya devam etmiştir.

Türkiye'nin sınav performanslarının yanında yapılan anketler ile öğrencilerin okula olan aidiyetleri, Covid-19 salgınında yaşadıkları zorluklar, öğrencilerin yaşam memnuniyetleri, kendilerini güvende hissetmeleri gibi konularda da önemli sonuçlar sunan PISA 2022'de Türkiye'de öğrencilerin kendini okula ait hissetme, kendini güvende hissetme ve yaşamdan memnuniyetleri konusunda oldukça problemleri bir sonuç ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'de öğrenciler ağırlıklı olarak kendilerini okula ait hissetmiyor, kız ya da erkek öğrenciler zorbalıklarla maruz kalıyor, okula giderken okul içinde ve

evresinde kendini güvende hissetmiyor olduklarına dair önemli cevaplar vermişlerdir. Öğrencilerin okula giderken güvende hissetmemesinin bir nedeni de kuşkusuz ki 2016 yılından beri kaldırılan yaz saati uygulaması ile öğrencilerin karanlıkta okula gitmek zorunda kalmasıdır.

PISA raporuna göre kendisini okula ait hissetmemesi, kendini güvende hissetmemesi ve hayattan memnun olmaması öğrencilerin düşük performans sergilemesi durumuyla doğru orantılıdır. Buna göre Türkiye’de öğrencilerin yaşadıkları düşük performansın tek nedeni eğitim ve ğretmen sayısı yetersizliği değildir.

Sonuçta Türkiye’de geçen dört yıllık sürece rağmen bilgi ve beceri performansı anlamında olumlu yönde bir gelişme yaşanmamış aksine ya gerileme ya da aynı seviyede kalma durumu ile karşı karşıya kalınmıştır. Oysaki yapılan uluslararası raporlara katılmanın temel nedeni eksiklerin ve yetersizliklerin tespit edilerek giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmasıdır. Türkiye’de eksikler önceki raporlarda da görülmüş ancak eğitim politikaları beklenen başarıyı vermemiş hatta süreç negatif yönde ilerleme göstermiştir.

Hazırlayan

Araştırma ve Raporlama Uzmanı

Dr. Burcu DOğAN